

Policy Brief 2026:4

Näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi.

Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2025 tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.

Tietoverkkoavusteisten petosten torjunta Suomessa

Panu Kalmi, Vaasan yliopisto

Kimmo M. Kuukasjärvi, Poliisiammattikorkeakoulu

Jyri Paasonen, Vaasan yliopisto

Mikko Luomala, Vaasan yliopisto

Saara Vaahtoniemi, PTT

Joonas Widlund, Vaasan yliopisto

Tero Vartiainen, Vaasan yliopisto

Aaron Kiverä, Vaasan yliopisto

Tietoverkkoavusteiset petokset ovat nopeasti kasvava ja muuntuva rikosilmiö, joka heikentää luottamusta digitaalisessa yhteiskunnassa. Tutkimuksen keskeinen viesti on kuitenkin toiveikas: haittoja voidaan rajoittaa oikein suunnatuilla torjuntatoimilla. Tämä edellyttää ennen kaikkea teknisten torjuntakeinojen vahvistamista, rikoshyödyn nopeaa katkaisemista, tiivistä yhteistyötä keskeisten toimijoiden välillä sekä erityisesti haavoittuvien kuluttajaryhmien suojaamista.

Verkkopetosten torjunta vaatii uuden torjuntamallin

Tietoverkkoavusteiset petokset ovat nousseet Suomessa nopeasti yhdeksi vakavimmista rikosilmiöistä. Kyse ei ole enää yksittäisistä verkkohuijauksista vaan laajasta, muuntuvasta ja usein kansainvälisestä rikollisuudesta, joka hyödyntää digitaalista viestintää, maksujärjestelmiä, alustoja ja teknologista kehitystä aiempaa järjestelmällisemmin. Ilmiö kohdistuu tavallisiin kansalaisiin heidän arjen asiointitilanteissaan, mutta samalla se ulottuu yrityksiin, viranomaisviestintään ja koko digitaalisen yhteiskunnan luottamusrakenteisiin. Raportin mukaan TVA-petoksia ei voida enää tarkastella vain yksittäisinä rikoksina, vaan yhtenäisenä ja jatkuvasti muuttuvana rikollisuuden kenttänä.

Politiikan kannalta kysymys on keskeinen kolmesta syystä. Ensinnäkin TVA-petokset aiheuttavat huomattavia taloudellisia menetyksiä ja heikentävät turvallisuuden tunnetta. Toiseksi ne rapauttavat luottamusta digitaaliseen asiointiin, joka on suomalaisessa yhteiskunnassa yhä keskeisempi peruspalvelujen, maksamisen ja viestinnän väylä. Kolmanneksi ilmiö haastaa nykyiset toimintamallit: rikolliset toimivat nopeasti, verkostomaisesti ja yli rajojen, mutta torjunta on edelleen osin hidasta, siiloutunutta ja riippuvaista siitä, miten hyvin eri toimijat onnistuvat jakamaan tietoa ja toimimaan yhdessä.

VARJO-hankkeen keskeinen havainto on kuitenkin toiveikas. Verkkopetokset eivät ole hallitsematon ilmiö, vaan niitä voidaan vähentää, jos torjunta kohdistetaan oikeisiin kohtiin. Raportin torjuntamalli korostaa erityisesti kolmea periaatetta: tekninen torjunta toimii, nopea reagointi on ratkaisevaa ja koko ketjun on osallistuttava torjuntaan. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että petoksia on pyrittävä estämään jo niiden alkupäässä, rikoshyöty on pystyttävä katkaisemaan nopeasti ja vastuu on jaettava poliisin, pankkien, teleoperaattorien, digitaalisten alustojen, valvontaviranomaisten ja järjestöjen kesken nykyistä selkeämmin.

Tämän policy briefin tarkoituksena on koota VARJO-hankkeen keskeiset havainnot päätöksenteon kannalta tiiviiksi toimenpidekokonaisuudeksi. Emme toista koko tutkimusraportin analyysia, vaan keskitymme niihin politiikkatoimiin, joilla TVA-petoksista aiheutuvia vahinkoja voidaan vähentää nopeasti ja vaikuttavasti. Erityinen huomio kohdistuu tekniseen torjuntaan, reagoinnin nopeuteen, toimijoiden väliseen koordinaatioon, kuluttajansuojaan sekä sääntelyn kehittämiseen. Tavoitteena on tukea valmistelua, jossa osa toimista voidaan käynnistää nopeasti nykyisten

rakenteiden puitteissa, osa vaatii keskipitkän aikavälin kehittämistyötä ja osa lainsäädännön muutosta kansallisella tai EU-tasolla.

Miksi tietoverkkoavusteisten rikosten torjunta on ajankohtaista juuri nyt?

- TVA-petokset kasvavat ja muuttuvat nopeasti.
- Rikolliset hyödyntävät yhä tehokkaammin digitaalisia alustoja, maksujärjestelmiä ja tekoälyä.
- Osa tehokkaista torjuntakeinoista on jo olemassa, mutta niitä ei ole vielä koottu riittävän nopeaksi ja yhtenäiseksi toimintamalliksi.

Tutkimuksen aineisto ja menetelmät

Hankkeessa tarkasteltiin tietoverkkoavusteista petosrikollisuutta rikostorjunnallisesta, oikeudellisesta, poliisitoiminnallisesta, taloustieteellisestä ja tietojärjestelmätieteen näkökulmasta. Tavoitteena oli muodostaa ajantasainen kokonaiskuva ilmiöstä Suomessa ja tunnistaa keinoja sen tehokkaampaan torjuntaan.

Tutkimuksen empiirinen aineisto koostui 32 haastattelusta, joissa kuultiin yhteensä 66 asiantuntijaa viranomaisista, finanssisektorilta, teleoperaattoreista, valvontaviranomaisista ja järjestöistä. Haastatteluaineistoa täydennettiin Tilastokeskuksen, poliisin, poliisin valtakunnallisen TVA-yksikön ja Finanssiala ry:n tilastoaineistoilla. Lisäksi tutkimuksessa hyödynnettiin kirjallisuuskatsauksia sekä asiantuntijatyöpajaa, jossa tunnistettiin konkreettisia toimenpide-ehdotuksia TVA-petosten torjumiseksi.

Tulokset ja johtopäätökset

VARJO-hankkeen tulokset osoittavat, että tietoverkkoavusteiset petokset ovat Suomessa nopeasti kasvava, kansainvälinen ja jatkuvasti muuntuva rikosilmiö. Ne eivät rajoitu yksittäisiin huijauksiin, vaan muodostavat laajan rikoskokonaisuuden, joka hyödyntää digitaalisia viestintäkanavia, maksujärjestelmiä ja yhä useammin myös tekoälyä. Ilmiö kohdistuu tavallisiin kansalaisiin ja yrityksiin, mutta samalla se heikentää luottamusta digitaaliseen asiointiin ja haastaa nykyiset rikostorjunnan rakenteet.

Tutkimuksen keskeinen johtopäätös on, että TVA-petoksia voidaan torjua vaikuttavasti, mutta tämä edellyttää painopisteen siirtämistä yksittäisten tapausten jälkikäteisestä käsittelystä kohti ennakoivaa, nopeaa ja koko ketjun kattavaa torjuntaa. Erityisesti tekninen torjunta, rikoshyödyn nopea katkaiseminen, toimijoiden reaaliaikainen tiedonvaihto ja riskiryhmien suojaaminen nousivat aineistossa ratkaiseviksi kehittämiskohteiksi. Samalla tutkimus osoittaa, että nykyiset toimintamallit ovat edelleen liian hitaita ja osin siiloutuneita suhteessa rikollisuuden verkostomaiseen toimintatapaan.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tehokas toimintamalli rakentuu kolmen periaatteen varaan: tekninen torjunta toimii ja sitä tulee vahvistaa, nopeus ratkaisee erityisesti rikoshyödyn pysäyttämisessä, ja torjunta onnistuu vain, jos viranomaiset, pankit, teleoperaattorit, digitaaliset alustat ja järjestöt osallistuvat siihen nykyistä järjestelmällisemmin. Näiden havaintojen pohjalta policy brief suosittaa siirtymää kohti nopeampaa, teknisempää ja yhteisemmin koordinoitua torjuntamallia.

Yhteenveto toimenpide-ehdotuksista

Tutkimuksen perusteella tietoverkkoavusteisten petosten torjunta edellyttää toisiaan täydentäviä toimia koko rikosketjussa. Yksittäinen ratkaisu ei riitä, vaan tarvitaan samanaikaisesti teknistä torjuntaa, nopeampaa reagointia, parempaa tiedonvaihtoa, kuluttajien suojaamista ja sääntelyn kehittämistä. Suositusten tavoitteena on vähentää rikollisille päätyvää rikoshyötyä, vahvistaa kansalaisten suojaa ja parantaa torjunnan vaikuttavuutta.

1. Tekninen torjunta on nostettava etulinjaan

Teknisiä torjuntakeinoja tulee vahvistaa erityisesti rikosketjun alkupäässä. Huijauspuheluiden ja -viestien estoa, huijaussivustoille pääsyn katkaisua ja haitallisten mainosten tunnistamista tulee laajentaa, koska juuri rikosympäristöön kohdistuvat ratkaisut vähentävät vahinkoja jo ennen kuin uhri ehtii toimia. Samalla on kehitettävä verkkosivujen ja puhelintietojen aitouden tarkastusta, syväväarennösten tunnistamista sekä muita keinoja, joilla petollinen sisältö voidaan tunnistaa nykyistä aikaisemmin.

2. Nopeus on tehtävä torjunnan peruseriaatteenksi

TVA-petoksissa rikoshyöty siirtyy nopeasti eteenpäin, minkä vuoksi torjunnan vaikuttavuus riippuu reagoinnin nopeudesta. Pankkien, poliisin ja Rahanpesun selvittelykeskuksen välille tulee rakentaa ympärivuorokautinen toimintaketju vakavien tapausten hoitamiseksi. Lisäksi on valmisteltava kansallista, kiireellisiin tilanteisiin reagoivaa petoskeskusta tai vastaavaa keskitettyä toimintamallia. Riskiperusteisia maksuviiveitä, maksun vastaanottajan analytiikkaa ja poikkeavien maksujen tilapäistä pysäyttämistä tulee hyödyntää nykyistä laajemmin erityisesti korkean riskin tilanteissa.

3. Tiedonvaihto ja koordinaatio on rakennettava pysyviksi

TVA-petosten torjunta ei voi perustua hajanaiseen tai tapauskohtaiseen yhteistyöhön. Suomeen tulee luoda kansallinen koordinaatorakenne, joka kokoaa yhteen tilannekuvaa, ohjaa yhteistyötä ja tukee toimijoiden välistä reaaliaikaista tiedonvaihtoa. Viranomaisien, pankkien, teleoperaattorien, digitaalisten alustojen ja muiden keskeisten toimijoiden roolit tulee jäsentää selkeästi, ja niiden välille on rakennettava pysyvät tiedonvaihtokäytännöt, jonka pohjana on teknologiasta riippumaton sääntely. Tavoitteena on, että tieto uusista petosaalloista, muulitileistä, haitallisista tunnisteista ja rikoshyödyn siirtoreiteistä liikkuu nykyistä nopeammin ja systemaattisemmin.

4. Kuluttajien suojaaminen on nostettava omaksi painopisteekseen

Kuluttajien suojaaminen ei voi jäädä pelkän yleisen valistuksen varaan. Viestintää ja varoituksia tulee kohdentaa nykyistä paremmin riskiryhmille ja tilanteisiin, joissa huijaus on juuri toteutumassa. Haavoittuvien ryhmien tavoittamiseen, digitaalisen

talousosaamisen vahvistamiseen ja uhrien häpeän vähentämiseen on panostettava johdonmukaisesti. Lisäksi on syytä valmistella vapaaehtoiseen valintaan perustuva luotetun yhteyshenkilön malli sekä selkeyttää kuluttajille annettavaa viestintää siitä, mitä törkeä huolimattomuus käytännössä tarkoittaa. Kuluttajansuoja vahvistuu parhaiten, kun rakenteellinen suoja ja yksilön osaaminen täydentävät toisiaan.

5. Sääntelyn on mahdollistettava tehokkaampi torjunta

Nykyinen sääntely ei kaikilta osin vastaa digitaalisen, verkostomaisen ja kansainvälisen petosrikollisuuden haasteisiin. Tiedonvaihdon oikeudellisia esteitä on purettava, ja digitaalisille alustoille sekä finanssisektorille on asetettava nykyistä täsmällisemmät velvoitteet erityisesti huijausmainonnan, maksuliikenteen ja petosriskien hallinnan osalta. Samalla on arvioitava rikosoikeudellisten tunnusmerkistöjen, rangaistusasteikkojen, pakkokeinojen ja rikoshyödyn poisottamista koskevan sääntelyn ajantasaisuus. Osa toimista on toteutettavissa nopeasti nykyisten rakenteiden puitteissa, mutta osa edellyttää keskipitkän aikavälin kehittämistyötä tai lainsäädännön muutosta kansallisella ja EU-tasolla.

Toimenpide-ehdotukset eroavat toisistaan sen mukaan, kuinka nopeasti ne ovat toteutettavissa ja millaisia institutionaalisia tai oikeudellisia muutoksia niiden toimeenpano edellyttää. Osa toimista voidaan käynnistää nopeasti nykyisten rakenteiden puitteissa, osa vaatii keskipitkän aikavälin kehittämistyötä, ja osa puolestaan edellyttää lainsäädännön muutosta kansallisella tai EU-tasolla. Alla oleva taulukko kokoaa suositukset tämän toimeenpanon aikajänteen näkökulmasta.

Taulukko 1. Suositusten toteuttamisen aikajänne

Nopeasti toteutettavissa olevat	Toteutettavissa keskipitkällä aikavälillä (3-5 vuotta)	Vaatii lainsäädännön muutosta
Asiakkaita ohjataan asettamaan lisäviiveitä	Riskiperusteisten maksuviiveiden toteutus järjestelmätasolla	Maksamisen ja vahvan tunnistautumisen eriytyminen
Tilannekohtaisen varoittamisen lisääminen teknisen tunnistamisen avulla	Pankkien välisen pikamaksun ja kuluttajan tililtä lähtevän maksun porrastaminen	Vakuutuksen omavastuun kaltainen vastuunjaon malli
Viestin kohdentaminen riskiryhmille	Maksun vastaanottajan analytiikan seuranta ja pankkien välisen tiedonvaihdon vahvistaminen	Tiedonvaihdon oikeudellisten esteiden purkaminen
Haavoittuvien ryhmien tavoittamisen vahvistaminen	Pankkien torjuntakeinojen parantaminen vastuiden laajentuessa	Velvoittavan sääntelyn vahvistaminen digitaalisille alustoille ja finanssisektorille
Uhrien aseman julkisen näkyvyyden vahvistaminen	Vapaaehtoisen luotetun yhteyshenkilön malli	Järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien koventamisperusteiden ja pakkokeinojen laajempi soveltaminen
Digitaalisen talousosaamisen ja kansalaisten omaehtoisen riskienhallinnan vahvistaminen	Turvallisen tekoälyagentin kehittäminen	TVA-rikosten tunnusmerkistön ja rangaistusasteikon päivittäminen
Systemaattiset vaikutusarviot kampanjoiden vaikuttavuudesta	Verkkotunnusten rekisteröinnin tiukentaminen	EU-tason tiedonvaihdon ja toimivaltamekanismien kehittäminen
Selkeä viestintä törkeästä huolimattomuudesta	Koordinaatorakenteen luominen	Siirtyminen kohti verkostopohjaista ja vaikuttavuusperusteista sääntelymallia
Syvääväärennösten ja haitallisten mainosten tunnistamisen kehittäminen	Pankkien ja viranomaisten välisen toimijoiden ja reaaliaikaisen tiedonvaihdon vahvistaminen	Rikoshyödyn poisottamisen ja takaisinsaamisen tehostaminen
Verkkosivujen ja puhelintietojen aitouden tunnistamisen vahvistaminen	Monikansallisen tiedonvaihdon käytäntöjen sujuvoittaminen	-
Teknisten estojen edelleen kehittäminen	-	-
Nykyisten yhteistyörakenteiden kehittäminen toimijakentässä	-	-

Lopuksi

Tietoverkkoavusteiset petokset eivät ole ohimenevä häiriö vaan pysyvä ja muuntuva turvallisuushaaste, joka edellyttää Suomessa nykyistä nopeampaa, teknisempää ja paremmin koordinoitua torjuntaa. VARJO-hankkeen keskeinen johtopäätös on, että vahinkoja voidaan vähentää merkittävästi, jos toimet kohdistetaan samanaikaisesti rikosketjun alkupäähän, rikoshyödyn nopeaan katkaisemiseen, toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja kuluttajien suojaamiseen. Siksi TVA-petosten torjunta on nähtävä yksittäisten toimien sijaan jatkuvana yhteisenä politiikkatehtävänä, jossa ratkaisevaa on toimeenpanon nopeus, vastuiden selkeys ja kyky oppia muuttuvasta uhkaympäristöstä.

Lisälukemista

- Euroopan pankkiviranomainen ja Euroopan keskuspankki (2025). 2025 Report on Payment Fraud. Saatavilla: <https://www.ecb.europa.eu/press/intro/publications/pdf/ecb.ebaecb202512.en.pdf>
- Europol (2025). European Union: Serious and organised crime threat assessment (EU-SOCTA): The changing DNA of serious and organised crime. Publications Office of the European Union, Luxemburg.
- Kalmi, P., Kuukasjärvi, K.M., Paasonen, J., Luomala, M., Vaahtoniemi, S., Widlund, J., Vartiainen, T., Kiverä, A. ja Hellsten, E. (2026): Tietoverkkoavusteinen petosrikollisuus Suomessa: Tilannekuva, torjunnan nykymalli, kansallinen toimintamalli ja suositukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2026:2. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-998-1>.
- Palmgren, J. (2026): Suomalaisilta yritettiin huijata 148 miljoonaa euroa vuonna 2025. Finanssiala <https://www.finanssiala.fi/uutiset/suomalaisilta-yritettiin-huijata-148-miljoonaa-euroa-vuonna-2025>
- Valtioneuvoston kanslia (2024). Suomen kyberturvallisuusstrategia 2024–2035. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2024:11. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-376-0>.

Lisätietoja

Professori Panu Kalmi, Vaasan yliopisto. Yhteystieto: puh. 029 449 8528.
sähköposti: panu.kalmi@uwasa.fi

VARJO: verkkoavusteisen rikollisuuden ja oikeudellisen torjunnan tutkimushanke on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2025 tutkimussuunnitelman toimeenpanoa.

Hankkeen seurantaryhmän puheenjohtaja:

Johtava asiantuntija Markus Alanko
Oikeusministeriö. markus.alanko@gov.fi

POLICY BRIEF on valtioneuvoston tutkimustoiminnan artikkelisarja, joka esittelee näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi. Artikkelit julkaistaan verkkosivuilla tietokayttoon.fi.

© Valtioneuvoston kanslia